

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

КУЗНЕВИЧ ДЕНИС ЯРОСЛАВОВИЧ

**Особливості організації та функціонування обліково-аналітичної
системи на підприємствах різних галузей економіки**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

Кваліфікаційна робота за ступенем освіти «магістр»

Студент групи ОПДм-21
Кузневич Д.

Науковий керівник
к.е.н., доцент
Сисюк С.В.

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:
«_____» _____ 2025р.

Зав. кафедри обліку і оподаткування
д. е. н., професор
Задорожний З. В. _____

ТЕРНОПІЛЬ – 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	6
1.1. Особливості діяльності сільськогосподарських підприємств та їх вплив на організацію обліку й аналізу	6
1.2. Сутність, значення, складові та нормативно-праве забезпечення обліково-аналітичної системи сільськогосподарського підприємства	13
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та її структура .	21
2.2. Облікове забезпечення основної діяльності підприємства	26
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	31
3.1. Аналіз у системі управління сільськогосподарським підприємством: організаційний та методичний аспект	31
Висновки	47
Список використаних джерел.....	50
Додатки	55

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми зумовлена ключовою роллю обліково-аналітичної системи у забезпеченні ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами в умовах зростаючої невизначеності та підвищених ризиків аграрного виробництва. Сучасний аграрний сектор функціонує в умовах дії багатьох чинників, а саме сезонності, коливань цін на продукцію, нестабільності ринків ресурсів, впливу природно-кліматичних умов, екологічних викликів. У таких умовах роль достовірної, повної та своєчасної облікової інформації значно зростає.

Організація обліково-аналітичної системи в аграрних підприємствах має свою специфіку, пов'язану з біологічними активами, технологічними циклами виробництва, різноманітністю видів продукції та тривалими виробничими циклами та наявністю значної кількості техніки. Це потребує застосування спеціальних методів обліку, оцінки та аналізу, які б забезпечували коректне відображення специфічних процесів, таких як біологічні трансформації, формування собівартості, облік витрат за центрами відповідальності та аналіз ефективності галузей.

Крім того, у контексті цифровізації економіки зростає важливість впровадження сучасних інформаційних систем, які дозволяють автоматизувати облік, підвищити точність аналітики, забезпечити швидкий доступ до інформації та підтримати прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Впровадження таких інструментів є особливо актуальним для аграрних підприємств, що прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність.

Таким чином, дослідження особливостей організації та функціонування обліково-аналітичної системи на сільськогосподарських підприємствах є важливим і своєчасним, оскільки воно спрямоване на вдосконалення управлінських процесів, підвищення економічної стійкості та забезпечення ефективного використання ресурсів в аграрному виробництві.

Дослідження питань обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємств розглядаються у публікаціях Задорожного З., Шалімової Н.,

Фесенко В., Яремка І., Жука В. та ін. Однак, існує низка дискусійних питань щодо організації обліково-аналітичного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств.

Мета і завдання дослідження полягають у теоретичному узагальненні та практичному обґрунтування особливостей організації й функціонування обліково-аналітичної системи на сільськогосподарських підприємствах.

Для досягнення мети поставлено наступні завдання:

- ~ дослідити особливості діяльності сільськогосподарських підприємств та визначити вплив на організацію обліку та аналізу;
- ~ проаналізувати складові та нормативно-правове забезпечення обліково-аналітичної системи сільськогосподарського підприємства;
- ~ опрацювати підходи до організації обліку на сільськогосподарських підприємствах, складові організації обліку та особливості формування облікової політики;
- ~ розглянути особливості обліку основних видів діяльності підприємства;
- ~ дослідити організаційний та методичний аспект аналітичного забезпечення та провести аналіз фінансової звітності досліджуваного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації та функціонування обліково-аналітичної системи сільськогосподарських підприємств

Предметом є методичні, організаційні та інформаційні особливості ведення обліку й економічного аналізу в сільському господарстві, а також система взаємозв'язків між елементами обліково-аналітичної системи, що впливають на ефективність управління виробничими процесами і ресурсами аграрного підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі наукові методи: аналіз і синтез у процесі виявлення ключових аспектів обліково-аналітичного забезпечення та їх взаємозв'язку на аграрних підприємствах); системний підхід у процесі розгляду обліково-аналітичної системи як єдиного комплексу взаємопов'язаних елементів; спостереження та опис для фіксації особливостей ведення обліку та аналітики у сільськогосподарських

підприємствах; економіко-статистичні методи для оцінки динаміки фінансових показників та ресурсного потенціалу підприємств; методи фінансового аналізу (коефіцієнтний, факторний аналіз) для визначення рівня ефективності функціонування обліково-аналітичної системи; нормативно-правовий аналіз для дослідження регуляторних вимог щодо організації обліку в аграрному секторі; метод моделювання для формування моделі удосконалення обліково-аналітичної системи з урахуванням галузевої специфіки.

Практичне значення роботи полягає у тому, що її результати можуть бути використані для:

удосконалення організації обліку на сільськогосподарських підприємствах з урахуванням галузевої специфіки (сезонність, біологічні активи, специфічні витрати виробництва);

підвищення якості обліково-аналітичної інформації, необхідної для внутрішнього і зовнішнього користування;

оптимізації управлінських рішень, зокрема щодо планування, контролю витрат, формування собівартості, управління прибутковістю;

впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем обліку для посилення контролю та підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств;

підготовки методичних рекомендацій щодо організації аналітичної роботи та вдосконалення облікової політики підприємств аграрного сектору.

Апробація результатів роботи та публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповідей на наукових конференціях.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1. Особливості діяльності сільськогосподарських підприємств та їх вплив на організацію обліку й аналізу

Особливості діяльності аграрних підприємств істотно впливають на організацію бухгалтерського обліку, контроль та економічний аналіз, зумовлюючи специфіку формування фінансових результатів і відображення господарських процесів у звітності.

Питання діяльності сільськогосподарських підприємств та визначення їх впливу на систему обліку та аналізу є актуальними у наукових дослідженнях.

Так, Томчук В. та Капула І. проаналізували та визначили особливості діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану. Автори зазначають, «вибір стратегії розвитку підприємств малого агробізнесу в умовах глобальних змін та воєнних дій є складним завданням, що вимагає аналізу ситуації та врахування різних факторів» [35].

Мискін Ю.І. систематизує «галузеві особливості діяльності сільськогосподарських підприємств та визначає їх вплив на аналітичне забезпечення управління». Автор розмежовує, «розглядаючи галузеві особливості діяльності аграрних підприємств, що серед них є суб'єктивні – ті, які обумовлені фактичним станом управління суб'єктами господарювання в Україні, та об'єктивні – спричинені особливостями сільськогосподарського виробництва» [14].

Жигало В., Баришевська І. В., Іванова А. С., досліджують особливості виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Автори зазначають, що «виробничо-господарська діяльність суб'єктів аграрного сектору економіки має чітко виражений зональний характер і розвинуту галузеву спеціалізацію, котра полягає в диференціації напрямів

виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного господарювання залежно від їх територіального розташування та поділу галузі на окремі види виробництва» [6]. Також вони вказують на те, що важливим є спеціалізація таких підприємств, яка є засобом «підвищення ефективності сільського господарства та дає змогу інтенсивно впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу, раціонально використовувати агрокліматичні умови, матеріально-технічні й трудові ресурси» [6].

Загалом у дослідженнях простежується взаємозв'язок особливостей діяльності та їх вплив на систему обліку, аналізу та визначається нормативно-правове забезпечення як обліку, так і діяльності в цілому.

Узагальнюючи результати досліджень науковців можна виокремити наступні галузеві особливості щодо діяльності сільськогосподарських підприємств, які безпосередньо мають вплив на організацію обліку:

- ~ по перше, це сезонність виробництва, адже сільське господарство характеризується вираженою сезонністю виробничих процесів – періоди посіву, догляду, збору врожаю, відгодівлі тварин тощо, що ускладнює рівномірний розподіл витрат і доходів протягом року, тому в обліку використовуються методи накопичення витрат із подальшим розподілом їх на собівартість готової продукції після завершення циклу виробництва;
- ~ по друге, це тривалість виробничого циклу, яке обумовлене тим, що виробничий процес часто не збігається з календарним роком (наприклад, багаторічні насадження, відтворення стада), що потребує застосування облікових методів, які дозволяють розмежовувати витрати між звітними періодами (нарахування витрат майбутніх періодів, створення резервів тощо);
- ~ по третє, використання біологічних активів, які в обліку відповідно до НПСБО «Біологічні активи» оцінюють за справедливою вартістю, що вимагає застосування спеціальних методів оцінки, обліку змін вартості та контролю за біологічними перетвореннями;
- ~ по четверте, залежність від природно-кліматичних умов, адже результати діяльності залежать від погодних умов, природних катаклізмів, родючості

ґрунтів тощо, що створює високий рівень ризику і потребує формування страхових резервів, а також системного аналізу факторів впливу на урожайність і продуктивність;

~ по п'яте, багатопрофільність діяльності, адже можуть займатися одночасно рослинництвом, тваринництвом, переробкою продукції, допоміжними послугами (ремонт сільськогосподарської техніки, транспортні перевезення), що вимагає ведення обліку за центрами витрат і видами діяльності, що дає можливість визначати ефективність кожного напрямку окремо;

~ по шосте, наявність значних матеріально-виробничих запасів (у структурі активів значну частку займають насіння, корми, добрива, паливо, запасні частини.), що вимагає ретельного аналітичного обліку запасів, контролю за їх використанням та впровадження системи нормування витрат;

~ по сьоме, наявність державної підтримки через отримання дотацій, субсидій, пільгових кредитів, компенсацій, що впливає на порядок обліку доходів і витрат, а також на методику аналізу фінансових результатів;

~ по восьме, особливості оподаткування, що відображаються у використанні спеціальних режимів оподаткування (єдиний податок 4 групи, пільги на ПДВ тощо) та обумовлює необхідність ведення окремого податкового обліку та коректного формування звітності.

Таким чином, можна узагальнити, що специфіка аграрного виробництва, а саме сезонність, біологічні активи, природна залежність і багатопрофільність визначає потребу у гнучкій системі бухгалтерського обліку, яка поєднує фінансовий, управлінський і галузевий аспекти, а також у системному економічному аналізі для підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств.

Дослідження системи організації та функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення в роботі буде проводитись на прикладі діяльності ТОВ «Контінентал Сервіс», яке входить до групи компаній «Контінентал Фармерз Груп». Контінентал Фармерз Груп – це потужна сільськогосподарська компанія з міжнародним капіталом, що працює у західних регіонах України та

входить до числа провідних аграрних холдингів країни. Підприємство поєднує багаторічний досвід українського агробізнесу з сучасними світовими практиками управління, технологіями точного землеробства й ефективними методами агровиробництва.

Свою діяльність у сучасному форматі «Контінентал Фармерз Груп» розпочала у 2019 році в результаті злиття двох потужних агрокомпаній — «МРІЯ Агрохолдинг» (заснованого у 1992 р.) та Continental Farmers Group (заснованої у 2006 р.). Об'єднання стало стратегічним кроком до створення єдиної інтегрованої структури з високими стандартами корпоративного управління, прозорою звітністю та орієнтацією на сталий розвиток.

Міжнародним інвестором компанії є Saudi Agricultural and Livestock Investment Company (SALIC) – стратегічний партнер, який сприяє стабільності, фінансовій надійності та довгостроковим інвестиціям у розвиток українського аграрного сектору. Саме поєднання західних цінностей управління, інноваційного підходу та соціальної відповідальності є основою лідерських позицій компанії на аграрному ринку України.

Компанія обробляє близько 195 тис. га орендованих земель, вирощуючи широкий спектр сільськогосподарських культур – зернові, олійні, технічні. Її діяльність охоплює повний вертикально інтегрований ланцюг постачання: від вирощування та зберігання врожаю – до його експорту. Структура включає шість сучасних елеваторів, три сушильно-зберігальні комплекси, а також власний парк залізничних вагонів, що забезпечує ефективну логістику та контроль якості продукції на всіх етапах.

Окремим напрямом діяльності є Continental Trading – міжнародний торговельний підрозділ групи, який має офіси у Швейцарії та Румунії. Його функція полягає у забезпеченні доступу до глобальних ринків збуту, розвитку системи закупівель зернових у Східній Європі та оптимізації торговельної маржі. Через ефективну систему внутрішнього контролю і ризик-менеджменту компанія гарантує стабільність постачання, якість продукції та конкурентоспроможність на світових ринках.

Ключові стратегічні орієнтири діяльності компанії:

- ~ забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку агросфери;
- ~ оптимізація логістичних і торговельних процесів через вертикальну інтеграцію;
- ~ розвиток міжнародного експорту та зміцнення позицій України як постачальника агропродукції;
- ~ запровадження інноваційних технологій агровиробництва та точного землеробства;
- ~ соціальна відповідальність перед громадами і працівниками, підтримка сталого розвитку регіонів.

Таким чином, «Контінентал Фармерз Груп» – це приклад сучасної аграрної компанії нового покоління, яка поєднує іноземні інвестиції, ефективне корпоративне управління, технологічні інновації та стратегічну орієнтацію на сталий розвиток і конкурентоспроможність України на світовому аграрному ринку.

Що стосується ТОВ «Контінентал Сервіс», то його основним видом діяльності є продаж непрофільних активів – сільськогосподарської техніки, запасних частин, надання послуг з оцінки сільськогосподарської техніки та ремонт техніки. Загалом діяльність здійснюється за такими КВЕД: «33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення; 45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів; 77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування; 49.41 Вантажний автомобільний транспорт; 52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту; 77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів; 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель» та інші [22]. Статутний капітал підприємства зареєстровано у сумі 1201198800,10 грн.

В цілому, багатоступенева структура управління визначає специфічні вимоги до організації обліку та аналітичного забезпечення управлінських рішень. Діяльність досліджуваного підприємства як сільськогосподарського визначає вплив на систему обліку та аналізу який узагальнено на рис .1.1.

Рис. 1.1. Вплив особливостей діяльності сільськогосподарського підприємства на обліково-аналітичну систему

Примітка. Узагальнено автором

Галузеві особливості діяльності компанії потребують побудови системи обліку, здатної забезпечити точне відображення змін вартості активів, формування собівартості продукції та контроль за ефективністю використання ресурсів. Особливої уваги набуває облік біологічних активів відповідно до НП(С)БО 136 «Біологічні активи» та управління витратами із застосування в обліку 8 і 9 класів плану рахунків, що дозволяє визначати фінансові результати окремо за напрямками діяльності. При цьому важливого значення набуває включення до обліково-аналітичної системи управлінського обліку та податкового обліку, адже система оподаткування таких підприємств має особливості у частині оподаткування як ПДВ так і можливістю застосування для спрощеної системи оподаткування.

Наявність власної логістичної інфраструктури (елеватори, сушильні комплекси, залізничний транспорт) і торговельного підрозділу Continental

Trading формує потребу у детальному аналітичному обліку доходів і витрат за центрами відповідальності та видами операцій. Це, у свою чергу, створює передумови для проведення глибокого фінансового аналізу рентабельності, ліквідності, оборотності активів і ефективності виробничих процесів.

Взаємозв'язок між організацією обліку та аналізом у діяльності компанії є взаємопідсилювальним. Належним чином організований облік формує достовірну інформаційну базу для аналітичних розрахунків, тоді як результати аналізу дозволяють удосконалювати систему обліку, виявляти неефективні напрями діяльності та розробляти управлінські рішення щодо підвищення економічної ефективності.

Крім того, участь міжнародного інвестора – компанії SALIC (Саудівська Аравія) обумовлює необхідність дотримання високих стандартів фінансової звітності, гармонізованих із Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, що підвищує прозорість і довіру до фінансової інформації.

Отже, ефективна організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Контінентал Фармерз Груп» та ТОВ «Контінентал Сервіс» та інших компаній, що входять до групи виступає ключовою умовою якісного аналізу фінансово-господарської діяльності, а їх взаємодія забезпечує раціональне управління ресурсами, стабільність фінансових результатів і сталий розвиток підприємства в умовах конкурентного аграрного ринку.

Узагальнюючи, можна зазначити, що специфіка аграрного виробництва, яка визначається сезонністю, наявністю біологічних активів, залежністю від кліматичних факторів і багатопрофільністю обумовлює потребу у гнучкій системі бухгалтерського обліку, яка поєднує фінансовий, управлінський і галузевий аспекти, а також у системному економічному аналізі для підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств.

1.2. Сутність, значення складові та нормативно-праве забезпечення обліково-аналітичної системи сільськогосподарського підприємства

Обліково-аналітична система є однією з ключових складових управління сільськогосподарським підприємством, оскільки вона забезпечує формування, узагальнення та аналіз інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень. Її сутність полягає в цілеспрямованому збиранні, обробці, систематизації та інтерпретації даних про господарські процеси, ресурси та результати діяльності підприємства.

«Обліково-аналітична система призначена для накопичення, аналітичного опрацювання, узагальнення та трансформації інформації з метою формування обліково-аналітичного забезпечення за запитами користувачів, напрямами використання у системі управління діяльністю та стратегічним розвитком підприємства» [1]. Вона поєднує у собі підсистеми обліку, аналізу, контролю та моніторингу, які функціонують у тісному взаємозв'язку.

Питання обліково-аналітичного забезпечення є предметом наукових досліджень низки науковців.

Так, Н. Бондарчук, Ю.Ніколайчук, пропонують «під обліково-аналітичним забезпеченням розуміти систему, яка містить в собі такі складові як: фінансово-аналітична, обліково-аналітична, соціально-аналітична, екологічно-аналітична, які пов'язані між собою та створюють необхідну інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень» [2]. Також автори зазначають, що «в основі обліково-аналітичного забезпечення знаходиться інформація, тобто сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів управлінських рішень» [2].

Сікач Н. зазначає, що на сьогодні не сформовано єдиного визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення». Автор вказує на те, що науковці трактують сутність обліково-аналітичного забезпечення як у межах процесного, так і системного підходів [29].

Узагальнюючи наведені підходи, можна підкреслити, що частина дослідників розглядає його як сукупність взаємопов'язаних процесів або як

безперервний процес організації обліку, формування, оцінювання та аналізу інформації. Інші акцентують увагу на забезпеченні управління достатнім обсягом якісних і своєчасних даних, необхідних для прийняття ефективних управлінських рішень. Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення постає як процес постачання системи управління релевантною, повною та оперативною інформацією.

Оляднічук Н. В. Підлубна О. Д. зазначають, що у «забезпеченні стабільної організаційно-виробничої та фінансово-економічної діяльності підприємства надзвичайно важливу роль відіграє обліково-аналітичного забезпечення, яке характеризується як процес збору, підготовки, реєстрації та обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, спрямованих на формування захисту фінансово-економічних інтересів суб'єкта підприємницької діяльності» [21]. Тобто на їхню думку обліково-аналітичне забезпечення включає у себе «підсистеми бухгалтерського обліку й економічного аналізу, завдяки яким формуються масиви вхідної інформації, здійснюється їх обробка, проводиться глибокий вертикальний та горизонтальний аналіз і приймаються виважені управлінські рішення» [21].

Яремко І. вказує, що «понятійний і категоріальний апарат стосовно обліково-аналітичної системи» лежить в параметрах тотожних і суміжних артикуляцій, зокрема таких як «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «інформаційно-аналітичне забезпечення» чи «обліково-аналітичний механізм» [38]. Автор зазначає, що «незалежно від термінологічного наповнення ця система розглядається на рівні побудови взаємодії конкретно виражених у назві її структурних складових – «обліково-аналітичне» і «забезпечення»» [38]. Підсумовуючи дослідження, автор узагальнює, що обліково-аналітичне забезпечення управління економічним розвитком підприємства трактується як впорядкована система, орієнтована на чітко визначені управлінські цілі. Вона охоплює процеси відбору релевантної бухгалтерської інформації та її аналітичної обробки з метою формування

необхідних даних для обґрунтування й прийняття рішень щодо подальшого економічного розвитку підприємства. Особлива увага в цій системі приділяється вибору показників, що відповідають реальним економічним умовам [38].

Підсумовуючи зазначимо, що обліково-аналітичне забезпечення сільськогосподарського підприємства – це цілісна система збору, обробки, узагальнення та аналізу облікової інформації, спрямована на формування якісних, достовірних і своєчасних даних, необхідних для управління виробничими процесами та забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства.

У процесі формування системи обліково-аналітичного забезпечення сільськогосподарського підприємства доречно робити акцент на специфіку аграрної сфери. При цьому воно являє собою структуровано організований комплекс процедур з формування й аналізу облікової інформації, що враховує сезонність, біологічні цикли, природно-кліматичні ризики та інші галузеві особливості аграрного виробництва. Якщо розглядати обліково-аналітичне забезпечення аграрного підприємства як елемент системи управління, то можна його вважати функціональною складовою системи управління, яка забезпечує керівництво підприємства релевантною інформацією про стан ресурсів, результати виробництва та ефективність господарських процесів для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Окрім того, обліково-аналітичне забезпечення аграрного підприємства можна розглядати як послідовний процес відбору, реєстрації, узагальнення та аналітичної оцінки даних, необхідних для планування, контролю й прогнозування діяльності в умовах галузевої невизначеності. Для сільськогосподарських підприємств, діяльність яких характеризується сезонністю виробництва, біологічними особливостями активів, впливом природно-кліматичних умов і значною матеріалоємністю, обліково-аналітична система має стратегічне значення. Вона забезпечує:

- ~ достовірне відображення витрат і доходів за видами діяльності;
- ~ контроль за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;

- ~ оцінку ефективності агровиробництва та рентабельності культур чи галузей;
- ~ інформаційну підтримку для планування, прогнозування й прийняття управлінських рішень.

Враховуючи особливості діяльності ТОВ «Контінетал сервіс», з урахуванням того, що підприємство функціонує у складі аграрної групи, має розгалужені виробничі процеси, працює із значними земельними масивами, біологічними активами та потребує високого рівня аналітичної підтримки узагальнимо структуру обліково-аналітичного забезпечення (рис. 1.2).

Окрім того у процесі організації та функціонування обліково-аналітичної системи для досліджуваного підприємства доречним є:

- ~ використання внутрішніх регламентів та методик обліку, прийнятих у групі «Контінетал»;
- ~ застосування стандартів бухгалтерського обліку, галузевих методик оцінки біологічних активів;
- ~ розроблення інструкцій та положень щодо організації обліку на виробничих підрозділах;
- ~ підтримання єдиного методологічного підходу в межах корпоративної структури.

Підсумовуючи зазначимо, що структура обліково-аналітичного забезпечення ТОВ «Контінетал Сервіс» формує цілісну комплексну систему, що об'єднує облік, аналіз, контроль і управління в єдиному інформаційному просторі. Завдяки поєднанню галузевих методик, корпоративних стандартів групи «Контінетал» та сучасних цифрових технологій підприємство отримує можливість оперативно відстежувати виробничі процеси, своєчасно оцінювати економічні ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Така система забезпечує підвищення ефективності використання земельного банку, оптимізацію витрат, покращення виробничих результатів і зміцнення фінансової стабільності підприємства, що є ключовою умовою його сталого розвитку в аграрному секторі.

Рис.1.2. Обліково-аналітичне забезпечення ТОВ «Контінетал сервіс» групи підприємств «Контінетал фармез груп»

Примітка. Узагальнено автором

Отже, обліково-аналітична система сільськогосподарського підприємства є комплексним механізмом, який інтегрує бухгалтерський облік, аналіз, контроль та управління. Її ефективність визначає якість фінансової інформації, прозорість господарської діяльності й рівень обґрунтованості управлінських рішень, що особливо важливо в умовах ринкової конкуренції та інтеграції українського аграрного сектору у світову економіку.

Процес організації обліку потребує дотримання законодавчих норм як сфері обліку, так і сфері діяльності підприємства із врахуванням галузевих особливостей.

Нормативна база, що регулює організацію обліку, аналізу, контролю та звітності в аграрних підприємствах групи «Контінентал», охоплює державні законодавчі акти, підзаконні нормативні документи, галузеві стандарти, а також внутрішні корпоративні регламенти холдингу. В цілому нормативне регулювання обліково-аналітичного забезпечення сільськогосподарських підприємств охоплює законодавчі акти України, які охоплюють:

- ~ господарсько-правове та цивільне регулювання (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає загальні засади організації обліку, ведення звітності, повноваження керівництва та відповідальність за облікову інформацію; Господарський кодекс України, який регулює організаційні, виробничі та економічні аспекти діяльності підприємств, у т.ч. аграрних; Цивільний кодекс України, який визначає правові аспекти майнових відносин, договорів оренди землі, купівлі-продажу продукції тощо);
- ~ земельні та аграрні відносини (Земельний кодекс України, який регулює права на землю, оренду земельних паїв, порядок ведення земельного кадастру; Закон України «Про оренду землі», який регламентує порядок укладання, реєстрації та обліку договорів оренди земельних ділянок, що є ключовим для «Контінентал Груп», ЗУ «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку») та ін.

податкове регулювання (Податковий кодекс України, який регламентує порядок оподаткування, податкову звітність, ПДВ в агросфері, акциз, податок на прибуток, особливості спецрежимів (ЄП 4 групи), нормативи щодо земельного податку, орендної плати, екологічних платежів.

Наступною складовою нормативного регулювання організації обліково-аналітичного забезпечення є стандарти обліку та методичні рекомендації. Для підприємств аграрного бізнесу особливо важливими є НП(С)БО 30 «Біологічні активи», яке визначає підходи до оцінки, визнання та облік рослинництва і тваринництва, НП(С)БО 16 «Витрати» визначає підходи до формування собівартості продукції, П(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 7 «Основні засоби та НП(С)БО 15, яке визначає специфіку обліку доходів й фінансових результатів. Великі аграрні компанії, які працюють на міжнародних ринках можуть застосовувати Міжнародні стандарти фінансової звітності, при цьому Ключовими є: МСБО 41 «Сільське господарство», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 2 «Запаси». Окрім того, розроблені Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів (наказ МФУ від 29.12.2006 р. № 1315) які деталізують норми, що визначені у НП(С)БО 30 «Біологічні активи».

Окрім того, облік в сільськогосподарських підприємствах регламентується Міністерством аграрної політики, яке розробляє та затверджує методичні рекомендації, інструкції та галузеві нормативи, що враховують специфіку аграрного виробництва. До таких документів належать методичні рекомендації щодо планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (наказ Мінагрополітики України від 18.05.2001 р. № 132), Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів, наказ Мінагрополітики України від 21.02.2008 р. № 73., журнально-ордерні форми ведення облікових реєстрів, методики оцінки продукції та біологічних активів за справедливою вартістю, а також рекомендації щодо організації документообігу в агропідприємствах, методичні рекомендації щодо застосування (наказ Мінагрополітики від 21.12.2007 р. № 929). Ці документи забезпечують

уніфікацію облікових процесів, адаптують загальні бухгалтерські стандарти до галузевих умов та сприяють формуванню достовірної, повної й релевантної інформації про виробничу діяльність аграрних підприємств.

Великі агрохолдинги формують власні стандарти обліково-аналітичної роботи. Для «Контінентал Груп» до таких належать:

- ~ корпоративна політика бухгалтерського обліку (план рахунків, методи оцінки, порядок документообігу);
- ~ стандарти управлінського обліку (система центрів витрат, агровиробничі звіти, аналітика собівартості);
- ~ положення про внутрішній контроль та аудит.; Єдині технологічні карти як основа для планування витрат і виробничого аналізу.
- ~ регламенти цифрових систем (ERP, GPS-моніторинг техніки, електронні складські системи, облік палива).
- ~ стандарти аналітичної звітності для менеджменту групи та інвесторів.

Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення аграрних підприємств «Контінентал Груп» базується на взаємодії національного законодавства, галузевих стандартів та внутрішніх корпоративних регламентів. Державні нормативи визначають загальні правила обліку, оцінки активів, оподаткування та аграрного виробництва, тоді як внутрішні стандарти групи забезпечують уніфікацію процесів, високий рівень контролю та аналітичної прозорості.

Саме поєднання законодавчих вимог із корпоративною методологією дозволяє «Контінентал Груп» формувати точну, достовірну та оперативну інформаційну базу, необхідну для ефективного управління земельним банком, ресурсами, виробничими процесами і фінансовими результатами, що є ключовою умовою стабільного розвитку підприємства в аграрному секторі.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та її структура

Організація бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах є об'єктивною потребою, зумовленою особливостями аграрного виробництва. На відміну від промислових галузей, сільське господарство характеризується сезонністю, біологічними циклами, залежністю від природно-кліматичних умов, розгалуженістю виробничих підрозділів, значною часткою ручної праці та природних ризиків. Це потребує побудови такої системи обліку, яка забезпечуватиме повне, достовірне та своєчасне відображення витрат і результатів у розрізі культур, полів, стад чи виробничих напрямів та контроль за використанням матеріальних ресурсів, земельних ділянок, техніки та біологічних активів. Окрім того у процесі організації обліку важливим є дотримання вимог державних стандартів, податкового законодавства, галузевих нормативів.

Таким чином, правильна організація обліку є основою економічної стійкості, раціонального ресурсокористування й ефективного планування розвитку аграрного підприємства.

Рожелюк В. досліджуючи проблемні питання організації обліку сільськогосподарських переробних підприємств зазначає, що для «встановлення оптимального переліку складових організації бухгалтерського обліку важливо виокремити той факт, що в найзагальнішому вигляді це упорядкування, налагодження певної системи, яка передбачає досягнення та збереження стану певної впорядкованості елементів (вузлів) системи загалом, підтримки її визначеності» [28]. Тут варто погодитися з думкою авторки, що галузевий контекст повинен позиціонуватися як визначальний чинник

організації обліку. Це є доволі актуальним для сільськогосподарських підприємств діяльність яких є досить специфічною, адже на неї мають вплив як економічна та політична ситуація в країні, так і кліматичні та природні умови.

Кононенко Л., Коваль С. досліджують питання організації обліку на малих сільськогосподарських підприємствах в умовах глобальної цифровізації. Автори аналізують «сучасний стан організації обліку, розглядають основні проблеми, що перешкоджають впровадженню сучасних цифрових технологій, такі як низький рівень компетентностей, фінансові обмеження та недостатня зацікавленість» [9]. Автори розглядають організацію обліку через призму цифрових технологій та вказують необхідність «комплексного підходу до впровадження цифрових технологій» [9].

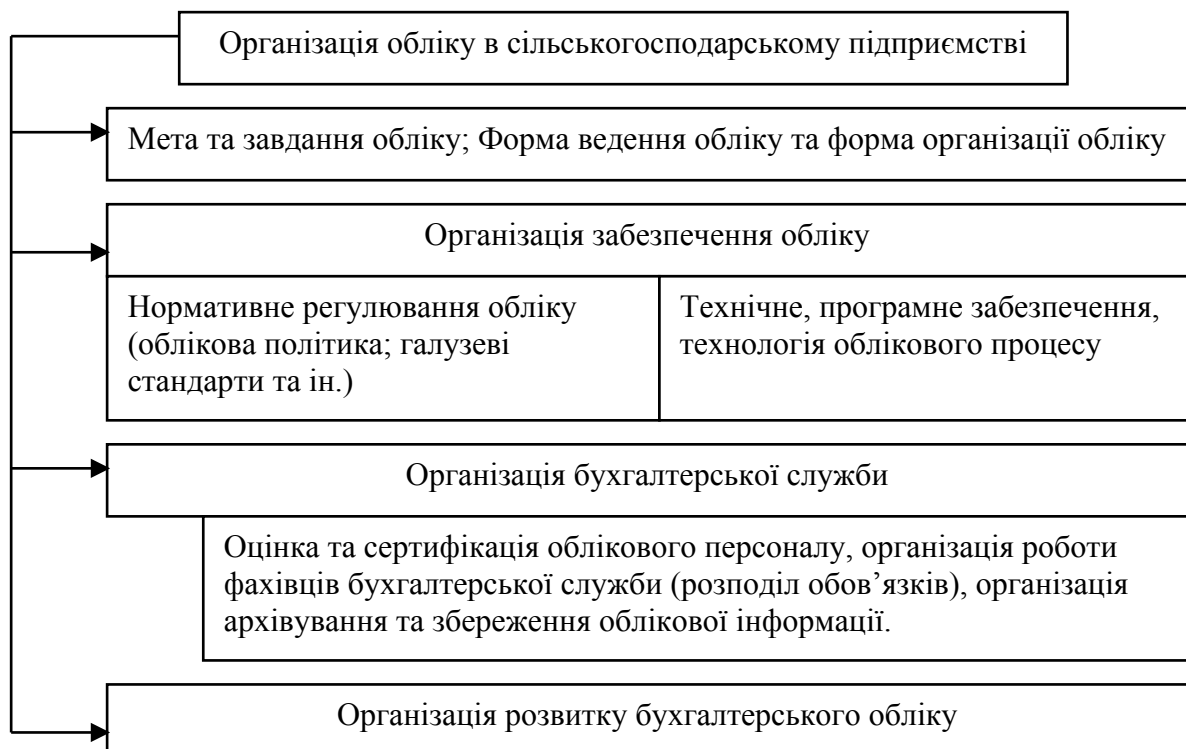
Процес організації обліку доцільно розглядати як один із ключових елементів системи управління підприємством, оскільки він забезпечує формування інформаційного підґрунтя для ухвалення обґрунтованих і своєчасних управлінських рішень. У такому контексті облік виступає не лише технічною функцією фіксації господарських операцій, а й управлінським процесом, який передбачає координацію роботи облікового персоналу, раціональне планування облікових процедур та контроль за якістю інформаційних потоків.

Розуміння організації обліку як управління діяльністю бухгалтерської служби зумовлює необхідність детального аналізу та розподілу посадових обов'язків працівників бухгалтерії, визначення зон їх відповідальності, а також встановлення ефективних комунікацій між виробничими та фінансово-обліковими підрозділами. У цьому аспекті особливого значення набуває планування всього облікового процесу, яке включає:

- ~ побудову раціонального документообігу з чітким визначенням маршрутів руху первинних документів та строків їх подання;
- ~ організацію та проведення інвентаризацій, як елемента внутрішнього контролю за збереженням активів та достовірністю облікових даних;

- ~ формування та ведення робочого плану рахунків, який відображає галузеву специфіку підприємства та забезпечує належну аналітичність обліку;
- ~ визначення кореспонденцій рахунків для типових та нестандартних операцій;
- ~ складання фінансової, податкової та внутрішньої управлінської звітності, необхідної для різних рівнів управління;
- ~ автоматизацію окремих або всіх етапів облікового процесу, що підвищує його оперативність та точність;
- ~ планування навантаження й відповідальності бухгалтерів для забезпечення рівномірності облікових робіт упродовж звітних періодів.

Ефективна організація обліку дозволяє не лише впорядкувати сам процес формування інформації, а й забезпечує її високу якість, а саме повноту, точність, релевантність та своєчасність. Саме такі характеристики роблять бухгалтерську інформацію реальним інструментом управління, здатним підсилувати стратегічний та оперативний потенціал підприємства. У результаті облік виступає інтегрованою управлінською функцією, яка поєднує планування, організацію, координацію, контроль та аналітичне забезпечення економічного розвитку підприємства. На рис. 2.1. узагальнимо складові елементи організації обліку.

Рис .2.1. Складові елементи організації обліку

Окрім того, у визначенні елементів організації обліку доречно звертати увагу на особливості діяльності конкретного підприємства, а підлаштування системи обліку за допомогою використання елементів її організації дасть змогу швидше «досягти мети підприємства, оперативніше отримувати необхідну інформацію у зручному вигляді та раціонально використовувати ресурси підприємства» [2].

ТОВ «Контінетал Сервіс» як частина великої аграрної групи «Контінентал» здійснює діяльність у сфері логістики, ремонтів, продажу техніки та забезпечення інших виробничих підрозділів. Це зумовлює складну систему обліку, що включає:

- ~ головного бухгалтера, який організовує та контролює обліковий процес, забезпечує відповідність законодавству, координує звітність.
- ~ сектор обліку матеріалів, сектор виробничого обліку, сектор з оплати праці, сектор розрахунків і податкового обліку, Фінансово-аналітичний сектор, що підтримує управлінську звітність, аналізує ефективність напрямів діяльності.

Структура бухгалтерії відповідає масштабам підприємства та високій галузевій специфічності діяльності Контінентал Груп.

ТОВ «Контінетал Сервіс» застосовує автоматизовану форму ведення бухгалтерського обліку, що базується на: BAS ERP / BAS Бухгалтерія, інтегрований у систему групи; галузевих програмних комплексах Soft.Farm, GPS-моніторингу, електронних карт полів; внутрішніх інформаційних системах Контінентал Груп. Автоматизація дозволяє вести облік у режимі онлайн; формувати аналітику по кожному підрозділу; точно розподіляти витрати за центрами відповідальності; знижувати кількість помилок у первинному обліку.

У ТОВ «Контінетал Сервіс» діє затверджений графік документообігу, який визначає: маршрути руху первинних документів від виробничих підрозділів до бухгалтерії; дати закриття періодів;т відповідальних виконавців на кожному етапі. Документообіг організовано з урахуванням сезонності та територіальної розгалуженості підрозділів, що є характерною рисою

Контінентал Груп. У процесі організації обліку важливим є формування облікової політики, визначає методи, принципи та правила ведення бухгалтерського обліку. Для аграрного підприємства елементи облікової політики узагальнено на рис. 2.2.

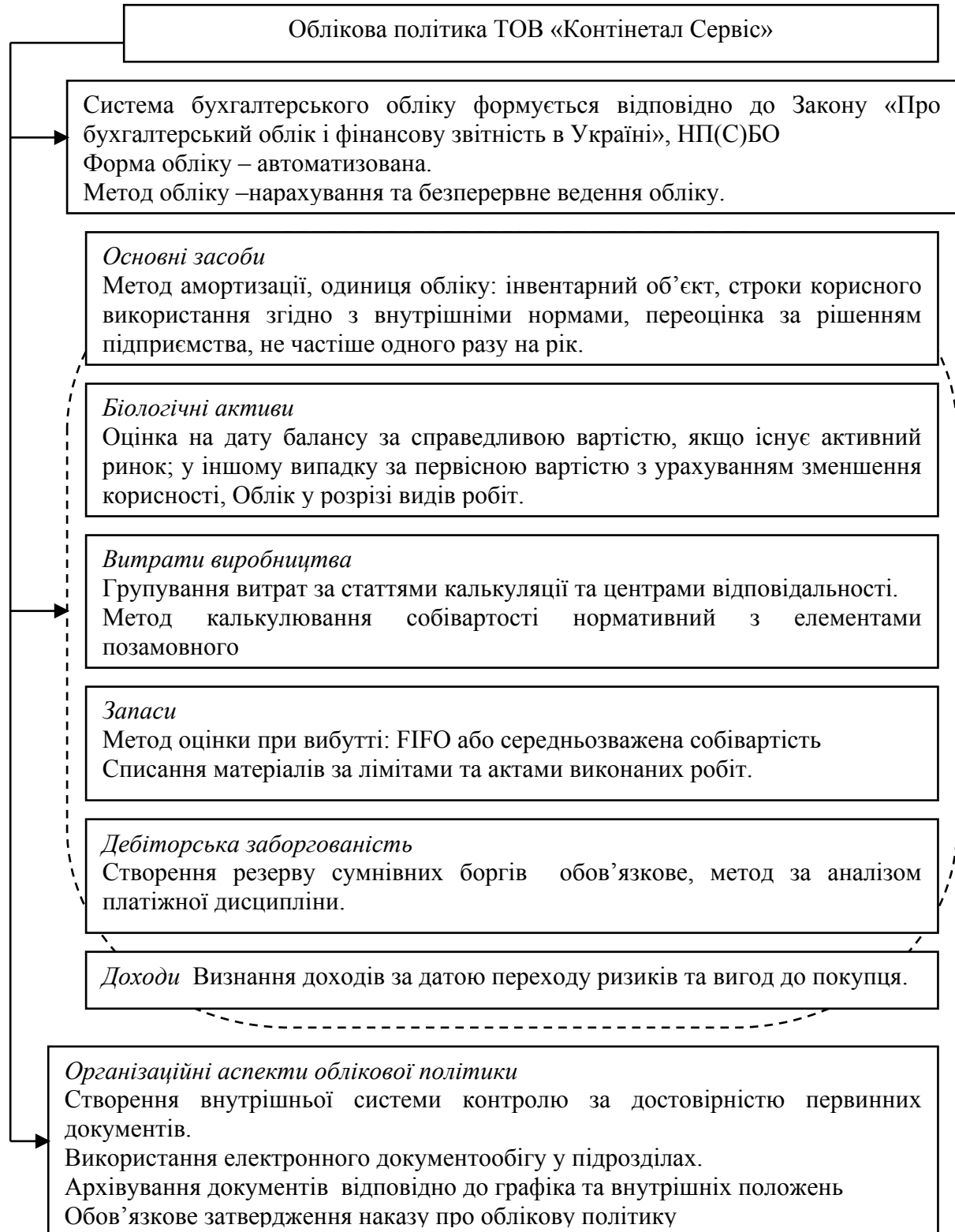

Рис. 2.2. Узагальнені елементи облікової політики ТОВ «Контінетал Сервіс»

Примітка. Узагальнено автором

Підприємство має право самостійно формувати ключові напрями власної облікової політики. Воно визначає оптимальну форму ведення бухгалтерського обліку як систему реєстрів, методів реєстрації та способів узагальнення інформації з урахуванням загальних вимог, специфіки своєї діяльності та наявних технічних засобів обробки даних. Також розробляє внутрішні форми звітності, правила контролю господарських операцій і облікових процедур, встановлює повноваження осіб щодо підписання бухгалтерських документів. Крім затверджується порядок документообігу та технологія обробки облікової інформації, додаткова систему аналітичних рахунків і реєстрів. До компетенції підприємства також належить розроблення робочого плану рахунків, визначення порядку проведення інвентаризації матеріальних цінностей, грошових коштів і розрахунків та організація інших елементів облікової системи.

Таким чином, організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Контінетал Сервіс» відповідає специфіці аграрного виробництва та вимогам Контінетал Груп як великої інтегрованої компанії. Рациональна структура бухгалтерії, автоматизація процесів, чітко налагоджений документообіг та продумана облікова політика забезпечують ефективне управління ресурсами, контроль витрат і формування достовірної фінансової та управлінської звітності. Облікова політика підприємства дозволяє системно відображати всі господарські операції, мінімізувати ризики та підвищувати прозорість діяльності, що є особливо важливим у умовах конкурентного аграрного ринку.

2.2. Облікове забезпечення основної діяльності підприємства

Основними видами господарської діяльності ТОВ «Контінетал сервіс» є надання послуг з транспортних перевезень та виконання ремонтних робіт сільськогосподарської техніки. З огляду на це, під час організації обліку важливо врахувати специфіку документального оформлення та відображення в

облікових регістрах операцій, пов'язаних з логістичними та сервісними послугами. Вихідною ланкою цього процесу є укладання договорів, які визначають економічну сутність та порядок виконання зобов'язань між сторонами.

У сфері транспортних перевезень укладаються договори перевезення, транспортно-експедиторські договори або договори надання логістичних послуг. У них обов'язково визначаються: вид перевезення (внутрішнє чи міжнародне), порядок подачі транспортного засобу, тарифи, умови розрахунків, відповідальність сторін, порядок оформлення первинних документів (ТТН, CMR, акти виконаних робіт). Саме ці положення впливають на визнання доходів і витрат відповідно до П(С)БО 15 «Дохід» і П(С)БО 16 «Витрати» (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Умови визнання доходів та витрат за договорами на надання
транспортних послуг

Договір	Умови визнання доходів та витрат
«Договір на перевезення вантажів (договір на перевезення та надання додаткових послуг укладається між замовником і виконавцем послуг)»	Дохід від надання послуг визначається у повному обсязі, виходячи з договірної вартості (без урахування ПДВ), відповідно до НП(С)БО 15. Формування собівартості транспортних послуг на основі прямих витрат, безпосередньо пов'язаних із виконанням перевезення, а також загальновиробничих витрат, згідно НП(С)БО 16. Інші витрати підприємства (адміністративні, витрати на збут та інші операційні) — відображаються в обліку того періоду, в якому вони фактично виникли
Договір транспортного експедирування (експедитор виступає посередником між замовником і виконавцем послуг з перевезення)	До доходу включається лише сума винагороди експедитора (за вирахуванням ПДВ). Витрати лише власні витрати, пов'язані з виконанням перевезення.

Примітка. Узагальнено автором

Щодо ремонтних робіт сільськогосподарської техніки, договір підряду або сервісний договір має включати перелік ремонтних операцій, порядок використання запчастин, строки виконання, гарантійні зобов'язання та

методику визначення вартості ремонту. Це забезпечує належне формування собівартості робіт, облік матеріалів і запасних частин, а також правильність складання актів наданих послуг.

Таким чином, укладання договорів є ключовою передумовою організації обліку в ТОВ «Контінетал сервіс», оскільки саме договірні умови формують підстави для первинних документів, визначають момент виникнення доходу й витрат, а також забезпечують юридичну та фінансову визначеність господарських операцій у галузі транспортних перевезень і ремонтного обслуговування техніки.

Придбана, орендована або отримана у лізинг сільськогосподарська техніка підлягає обов'язковій відомчій реєстрації. У випадку оренди чи лізингу така техніка оформлюється тимчасово. Реєстраційні дії здійснюються територіальними підрозділами Держпродспоживслужби.

Крім того, інформацію про отриману у власність чи користування сільськогосподарську техніку підприємство повинно подати до податкових органів через форму № 20-ОПП.

Сільськогосподарська техніка, призначена для використання протягом періоду понад один рік, класифікується як об'єкт основних засобів і обліковується відповідно до вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби». Придбання техніки спочатку відображається у складі капітальних інвестицій на субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів». Після виконання розрахунків із постачальником і формування податкового кредиту з ПДВ об'єкт зараховується на баланс підприємства з відображенням його на субрахунку 104 «Машини та обладнання».

Первісна вартість техніки формується з урахуванням понесених витрат, пов'язаних із її придбанням та приведенням у робочий стан. До неї включають: вартість постачання, реєстраційні платежі, ввізне мито, невідшкодовувані податки, витрати на транспортування, страхування, монтаж і пусконаладжувальні роботи (згідно з п. 8 НП(С)БО 7).

Амортизація сільськогосподарських машин здійснюється в загальному порядку шляхом застосування одного з методів, визначених у НП(С)БО 7.

Нарахування амортизації починається з місяця, що настає після введення об'єкта в експлуатацію. Для платників податку на прибуток, які здійснюють коригування фінансового результату на податкові різниці, строк корисного використання техніки для цілей податкової амортизації не може бути меншим за п'ять років (п. 138.3 ПКУ).

Облік паливно-мастильних матеріалів у сільськогосподарських підприємствах має низку специфічних особливостей, зумовлених технологією виробництва та інтенсивним використанням технічних засобів. Пальне відображається у бухгалтерському обліку на субрахунку 203 «Паливо», що забезпечує контроль за його рухом і використанням.

Придбане сільськогосподарським підприємством пальне відображається на субрахунку 203 «Паливо». Облікові записи здійснюються таким чином: вартість придбаного пального (без ПДВ) відображається проведенням Дт 203 Кт 631; податковий кредит з ПДВ Дт 641 Кт 631; оплата постачальнику Дт 631 Кт 311. Для підвищення рівня аналітичності обліку підприємства застосовують розподіл пального за напрямками використання, зокрема виділяючи аналітичні рахунки для складів ПММ та баків окремих одиниць техніки. Передача пального в експлуатацію документується спеціалізованими формами первинного обліку (Лімітно-забірна картка (форма № ВЗСГ-1), що є рекомендованою МінАПК.

Фактичне списання пального підтверджується документами, що фіксують роботу техніки, а саме Обліковим листом тракториста-машиніста (форми № 67, 67-Б) або Подорожнім листом трактора або ж підприємство може розробити власні аналоги, адаптовані до сучасних умов.

Оскільки державні норми витрат пального для сільгосптехніки нормативно не встановлені, підприємству доцільно самостійно визначати та затверджувати внутрішні норми його використання.

У процесі списання паливно-мастильних матеріалів сільськогосподарське підприємство повинно забезпечити розмежування нормативних і наднормативних витрат та їх коректне відображення в обліку. Паливо, використане в межах установлених норм, включається до виробничої собівартості виконаних робіт або послуг, що відображається за дебетом рахунків 23 чи 91 та кредитом рахунку 203.

У випадку перевищення норм витрат, спричиненого нестачами, псуванням, недотриманням технологічних режимів чи умов зберігання, така наднормативна частина підлягає віднесенню до втрат підприємства з відображенням на рахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей». Якщо ж наднормативне використання пального не пов'язане з нестачами чи псуванням, застосовуються вимоги п. 11 НП(С)БО 16, згідно з якими такі витрати включаються безпосередньо до собівартості реалізованої продукції. У цьому разі списання пального здійснюється за дебетом рахунків 901 або 903 та кредитом 203.

Таким чином, правильне визначення характеру наднормативних витрат та їх причин є ключовим для формування достовірної інформації про виробничі витрати й забезпечення належного контролю за використанням матеріальних ресурсів у сільськогосподарських підприємства

Витрати на утримання та експлуатацію сільськогосподарської обліковуються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Протягом року облік витрат на обслуговування техніки ведеться з деталізацією за аналітичними рахунками в розрізі окремих груп техніки – тракторів, зернозбиральних та спеціальних комбайнів, ґрунтообробних і посівних машин тощо.

До складу загальновиробничих витрат включають оплату праці персоналу, відповідального за технічне обслуговування машин (за винятком оплати праці трактористів-машиністів, зайнятих у виробничому процесі), амортизаційні відрахування, витрати на ремонт та інші супутні витрати. Наприкінці звітнього року ці витрати розподіляються між об'єктами калькуляції:

для спеціальних машин – прямим методом, а для тракторної техніки – пропорційно умовним еталонним гектарам або фізичним обсягам виконаних робіт.

Таким чином, рахунок 91 виконує роль накопичувального центру обліку загальновиробничих витрат, пов'язаних із забезпеченням функціонування сільськогосподарської техніки протягом року. Після завершення звітного періоду відповідні витрати списуються на собівартість продукції чи робіт, у виконанні яких використовувалася техніка.

Водночас прямі витрати, пов'язані безпосередньо з виконанням механізованих робіт, зокрема, оплата праці машиністів, витрати пально-мастильних матеріалів та інші елементи собівартості відносяться безпосередньо на виробництво через дебет рахунку 23 із кредитуванням рахунків 203, 661, 651.

Для прикладу розглянемо ситуацію в обліку, коли підприємством укладено договір із замовником (вантажовідправником) на перевезення вантажів. Додаткові умови договору передбачають, що перевізник забезпечує навантаження-розвантаження вантажу, охорону вантажу у процесі транспортування (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Відображення в обліку операцій за умови укладеного договору із замовником вантажовідправником) на перевезення вантажів.

№з/п	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Відображено суму доходу: від реалізації транспортних послуг	361	703	78000
	від реалізації послуг з навантаження-розвантаження	361	703	9000
	від реалізації послуг з охорони вантажу	361	703	9000
2	Нараховано ПЗ з ПДВ	703	641/ 1ПДВ	16000
3	Отримано від замовника кошти на оплату наданих послуг	311	361	96000
4	Відображено витрати, пов'язані з перевезенням вантажу	23	66, 203, 201, 56	57800
5	Відображено загальновиробничі витрати (амортизація будівлі гаража, зарплата диспетчера)	91	13, 66,65	16000
6	Загальновиробничі витрати включено до	23	91	16000

	складу витрат, пов'язаних із перевезенням			
7	Списано витрати у собівартість наданих послуг	903	23	73800
8	Відображено фінансовий результат	703	791	80000
		791	903	73800

Примітка. Узагальнено автором

Інший варіант відображення в обліку транспортних послуг, відбувається за умови, коли підприємство здійснює перевезення та за рахунок замовників організовує перевезення вантажу та надає додаткові послуги. Ситуацію в обліку коли здійснена попередня оплата, а виплата винагороди відбулася після підписання акту виконаних робіт узагальнено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Відображення в обліку операцій з надання транспортних послуг

№з/п	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Отримано передоплату від замовника	311	685	7992
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	643	641/ПДВ	1332
3	Перераховано оплату перевізникові	377	311	6600
4	Відображено податковий кредит із ПДВ	641/ПДВ	644	1100
5	Перераховано оплату охоронному агентству	377	311	696
6	Відображено податковий кредит із ПДВ	641/ПДВ	644	232
7	Відображено зарахування зобов'язань перед замовником і виконавцями	685	377	6600
		685	643	1332
		644	377	1332
8	Відображено дохід експедитора в сумі нарахованої винагороди	361	703	600
9	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	703	641/ПДВ	100
10	Отримано винагороду від замовника	311	361	600
11	Відображено фінансовий результат	703	791	500

Отже, порядок бухгалтерського відображення операцій безпосередньо визначається характером укладеного договору. У разі, коли підприємство самостійно здійснює перевезення вантажів і надає повний комплекс супутніх послуг, дохід визнається після фактичного виконання цих послуг у сумі договірної вартості без урахування ПДВ. Водночас для підприємств, що здійснюють транспортно-експедиторську діяльність, дохід формується лише у межах експедиторської винагороди (без ПДВ) після виконання перевезення та супутніх операцій. Кошти, отримані експедитором від замовника для оплати послуг третіх осіб, не відображаються ні в доходах, ні у витратах експедитора,

оскільки ці витрати належать замовнику та лише передаються йому на підставі первинних документів, отриманих від залучених виконавців.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Аналіз у системі управління сільськогосподарським підприємством: організаційний та методичний аспект

Аналітична система сільськогосподарського підприємства – це комплекс методів, процесів, інструментів і інформаційних технологій, які забезпечують збирання, оброблення, узагальнення та інтерпретацію інформації з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У сільському господарстві галузеві фактори формують підвищений попит на аналітичну інформацію, яка виступає ключовою основою для планування, контролю та прогнозування результатів діяльності.

ТОВ «Контінетал Сервіс», як структурний елемент аграрної Continental Farmers Group, функціонує в умовах великомасштабного виробництва, що поєднує рослинництво, логістичні операції, зберігання, сушіння та догляд за технікою та її продаж. Висока технологічність виробничих процесів, використання інноваційних цифрових рішень та значний обсяг земельного банку формують потребу у потужній, інтегрованій аналітичній системі.

Аналітична система підприємства ґрунтується на поєднанні:

- ~ управлінського, фінансового та виробничого обліку;
- ~ технологічних карт, норм витрат, GPS-навігації та точного землеробства;
- ~ ERP-систем (BAS ERP / SAP), аграрних платформ (Cropio, Soft.Farm), BI-систем (Power BI).

Головна мета аналітичної системи – забезпечення керівництва достовірною, оперативною та релевантною інформацією для прийняття стратегічних і тактичних рішень.

Принципи організації аналітичного забезпечення у ТОВ «Контінетал Сервіс» проявляються у:

- ~ цифровізації всіх операцій від польових робіт до фінансового обліку;
- ~ інтегрованості даних шляхом формування єдиної бази інформації для всіх підрозділів;
- ~ адресності і релевантності звітів (керівництво, агрономи, інженери, економісти отримують лише те, що їм необхідно);
- ~ контролі і прозорості (результати аналітики використовується як інструмент контролінгу);
- ~ оперативність (ключові показники доступні в режимі реального часу).
- ~ своєчасного виявлення відхилень (аналіз план/факт, витрати проти норм, контроль реалізації) [22].

Функціонування обліково-аналітичної забезпечує ефективну діагностику виробничо-фінансових процесів, прогнозування результатів діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Структурні компоненти системи аналітичного забезпечення містять:

- ~ інформаційний блок (формування бази даних для проведення аналізу);
- ~ методичний блок (включає сукупність методів і прийомів аналізу, адаптованих до галузі: вертикальний, горизонтальний, факторний аналіз; аналіз собівартості продукції; калькулювання витрат за видами продукції та робіт; ABC/XYZ-аналіз матеріальних ресурсів; економіко-математичне моделювання; прогнозування врожайності та фінансових результатів);
- ~ технологічний блок, який охоплює інструменти автоматизації (ERP-системи (BAS ERP, Cropio, Soft.Farm, MyJohnDeere); електронний документообіг; аналітичні панелі (Power BI, Qlik) та ін.
- ~ організаційний блок, який містить розподіл аналітичних функцій між економістами, бухгалтерами, фінансовими менеджерами, агрономами, інженерами; регламенти збору та обробки інформації; графіки документообігу та звітності; відповідальність за достовірність і своєчасність даних.

Аналітичне забезпечення управлінських рішень є невід’ємною складовою ефективного функціонування сільськогосподарського підприємства. Його розвиток обумовлений зростанням складності аграрного бізнесу, високими ризиками та потребою в оперативній і точній інформації для прийняття рішень. Сучасні підходи до аналітики дозволяють підприємствам оперативно реагувати на виклики, оптимізувати виробничі процеси та забезпечувати сталий економічний розвиток.

Основними інструментами оцінки фінансової звітності виступають горизонтальний та вертикальний аналізи. Горизонтальний аналіз передбачає зіставлення показників за кілька звітних періодів з метою виявлення змін у їх динаміці, зокрема тенденцій зростання чи зниження.

Вертикальний аналіз, у свою чергу, зосереджується на дослідженні структури фінансової звітності, а саме визначенні питомої ваги окремих статей у загальному підсумку. Це дозволяє оцінити частку власного капіталу, структуру активів, складу витрат та інші відносні показники, що формують загальну фінансову картину підприємства.

Горизонтальний аналіз активу Балансу ТОВ «Контінетал Сервіс» за 2024 рік та його результати узагальнено у табл.3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз активу Балансу за 2024 рік ТОВ «Контінетал Сервіс», тис. грн.

Стаття	2023 рік	2024 рік	Абсолютна зміна	% зміна
АКТИВИ				
Необоротні активи (всього)	1937865	2281536	+343 671	+17,73%
Нематеріальні активи	2946	1781	-1 165	-39,55%
Основні засоби	1281982	1688738	+406 756	+31,73%
Інші необоротні активи	610584	450378	-160 206	-26,24%
Оборотні активи (всього)	211161	191228	-19 933	-9,44%
Запаси	210685	191160	-19 525	-9,27%
товари	476	68	-408	-85,71%
Дебіторська заборгованість (за продукцію)	63048	45886	-17 162	-27,22%
Видані аванси	14481	14807	+326	+2,25%
з бюджетом	20851	13780	-7 071	-33,91%

Інша дебітор. заборг.	11451	13787	+2 336	+20,40%
Грошові кошти	3673	118	-3 555	-96,79%
Витрати майбутніх періодів	3711	4234	+523	+14,09%
Інші оборотні активи	8494	5059	-3 435	-40,44%
Активи для продажу	60772	75459	+14 687	+24,17%
Усього активів	2335507	2645894	+310 387	+13,29%

Горизонтальний аналіз активів підприємства за 2023–2024 роки засвідчив наявність помірного зростання ресурсного потенціалу, що підтверджується збільшенням загальної вартості активів на 310387 тис. грн., або 13,29%. Така динаміка свідчить про розширення операційної бази та зміцнення майнового стану підприємства, однак структура змін відображає неоднорідність процесів, що відбувалися протягом аналізованого періоду.

Зростання необоротних активів на 343671 тис грн. або 17,73% зумовлене насамперед суттєвим збільшенням вартості основних засобів 406756 тис. грн. або на 31,73%. Це може вказувати на оновлення виробничо-технічної бази, модернізацію обладнання або реалізацію інвестиційних програм. Разом із тим скорочення інших необоротних активів на 26,24% та зменшення вартості нематеріальних активів на 39,55% може бути наслідком завершення дії окремих інтелектуальних прав користування.

Оборотні активи, навпаки, демонструють зниження на 19933 тис. грн. або 9,44%, що свідчить про певне послаблення ліквідності. Насамперед це пов'язано зі зменшенням запасів на 9,27% або 19525 тис. грн. та істотним скороченням грошових коштів на 96,79% або 3555 тис. грн. Подібна тенденція свідчить про інтенсивне фінансування інвестиційної діяльності. Скорочення дебіторської заборгованості за продукцію на 27,22% або ж 17162 тис. грн. є позитивним фактором, що свідчить про прискорення інкасації грошових надходжень. Натомість зростання іншої дебіторської заборгованості вказує на збільшення короткострокових розрахунків нефінансового характеру та зростання операційної активності.

Позитивним є збільшення вартості активів, утримуваних для продажу на 14687 тис. грн. або ж на 24,17%, що означає підготовку підприємства до реалізації непрофільних та застарілих активів з метою мобілізації коштів.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що підприємство демонструє тенденцію до нарощування майнового потенціалу з акцентом на модернізацію основних засобів. Водночас зниження питомої ваги оборотних активів і різке скорочення грошових коштів потребують додаткового управлінського контролю, оскільки можуть впливати на короткострокову платоспроможність. Динаміка активів свідчить про зміщення пріоритетів підприємства у бік довгострокового розвитку, що потенційно підвищує його інвестиційну привабливість, однак потребує збалансування структури оборотного капіталу для забезпечення достатнього рівня ліквідності та фінансової стійкості.

Горизонтальний аналіз Балансу (пасиву) ТОВ «Контінетал Сервіс» за 2024 рік та його результати узагальнено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Аналіз Балансу (Пасиву) за 2024 рік ТОВ «Контінетал Сервіс», тис. грн.

ПАСИВИ	2023 рік	2024 рік	Абсолютна зміна	% зміна
Власний капітал	1201199	1201199	0	0%
Нерозподілений прибуток	(993734)	(829828)	+163 906	+16,49%
Довгострокові кредити банків	28615	21400	-7 215	-25,17%
Інші довгострокові зобов'язання	275268	221517	-53 751	-19,53%
Кредиторська за товари з бюджетом	55964	29363	-26 601	-47,52%
з страхування	414	289	-125	-30,19%
розрахунки з оплати праці	31	7	-24	-77,42%
одержаними авансами	575	1	-574	-99,83%
Поточні забезпечення	29992	3425	-26 567	-88,57%
Інші поточні зобов'язання	24223	76380	+52 157	+215,27%
Усього пасивів	1526947	1738711	+211 764	+13,89%
	2335507	2645894	+310 387	+13,29%

Примітка. Розраховано автором за даними Балансу

Горизонтальний аналіз пасивів за 2023–2024 роки засвідчив суттєві структурні зміни у джерелах формування майна підприємства. Загальна сума пасивів зросла на 310387 тис. грн. або 13,29%, що узгоджується з аналогічним приростом активів та відображає розширення діяльності підприємства.

Незмінність величини власного капіталу протягом періоду свідчить про відсутність додаткових вкладень власників або змін у статутному капіталі. Водночас скорочення непокритого збитку (нерозподіленого прибутку зі знаком «мінус») на 163 906 тис. грн. або 16,49% є позитивною тенденцією, оскільки вказує на покращення фінансових результатів та часткове погашення накопичених збитків.

Довгострокові зобов'язання демонструють загальну тенденцію до зменшення. Зокрема, довгострокові кредити банків скоротилися на 7215 тис. грн. або 25,17%, а інші довгострокові зобов'язання на 53751 тис. грн. або 19,53%. Це свідчить про зменшення боргового навантаження та потенційне покращення фінансової стійкості у довгостроковому періоді.

У складі поточних зобов'язань істотно знизилися суми кредиторської заборгованості за товари на 26601 тис. грн. або 47,52% та отриманими авансами 26567 тис. грн. або 88,57%, що може свідчити про поліпшення розрахункової дисципліни або зміну умов співпраці з контрагентами. Також спостерігається зменшення заборгованості перед бюджетом, фондами страхування та працівниками, що характеризує стабілізацію короткострокових фінансових потоків.

Водночас звертає на себе увагу різке збільшення поточних забезпечень на 52 157 тис. грн. або 215,27%, що може бути пов'язано з формуванням резервів на оплату відпусток, забезпечення ризиків чи майбутніх зобов'язань. Найбільш суттєво зросли інші поточні зобов'язання на суму 211764 тис. грн. або 13,89%, які займають домінуючу частку пасивів. Це може свідчити про зростання операційної активності підприємства, проте водночас підвищує короткострокові ризики для платоспроможності.

Узагальнюючи результати аналізу пасивів, можна стверджувати, що підприємство перебуває у фазі активного розвитку, що супроводжується оптимізацією довгострокових зобов'язань та покращенням фінансового результату. Водночас збільшення обсягу поточних зобов'язань потребує посиленого контролю та ефективного управління оборотним капіталом для

забезпечення стійкої ліквідності. Структурна динаміка пасивів свідчить про необхідність зміцнення власного капіталу та подальшого зниження короткострокових фінансових ризиків. Вертикальний аналіз Балансу узагальнено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Вертикальний аналіз Балансу (активу) за 2024 рік ТОВ «Контінетал Сервіс», тис. грн.

Стаття	2023 рік	2024 рік	% на поч. 2024	% на кін. 2024	відхилення, %
АКТИВИ					
Необоротні активи (всього)	1937865	2281536	82,94%	86,22%	+3.28
Нематеріальні активи	2946	1781	0,13%	0,07%	-0.06
Основні засоби	1281982	1688738	54,90%	63,77%	+8.87
Інші необоротні активи	610584	450378	26,14%	17,02%	-9.12
Оборотні активи (всього)	211161	191228	9,04%	7,23%	-1.81
Запаси	210685	191160	9,02%	7,23%	-1.79
товари	476	68	0,02%	0,003%	-0.017
Дебіторська заборгованість (за продукцію)	63048	45886	2.70%	1,3%	-0.97
Видані аванси	14481	14807	0.62%	0.56%	-0.06
з бюджетом	20851	13780	0.89%	0.52%	-0.37
Інша дебітор. заборг.	11451	13787	0.49%	0.52%	+0.03
Грошові кошти	3673	118	0.16%	0.004%	-0.156
Витрати майбутніх періодів	3711	4234	0.16%	0.16%	0.00
Інші оборотні активи	8494	5059	0.36%	0.19%	-0.17
Активи для продажу	60772	75459	2.60%	2.85%	+0.25
Усього активів	2335507	2645894	100%	100%	x

Примітка. розраховано за даними Балансу

Проведений аналіз свідчить, що у структурі активів найбільшу питому вагу складають необоротні активи 86,22% на кінець 2024 року. У 2024 році структура активів підприємства свідчить про посилення інвестицій у необоротні активи, зокрема значне зростання питомої ваги основних засобів, що може вказувати на оновлення виробничих потужностей та розширення діяльності. Частка оборотних активів знизилася на 1,81% та становить 7,23%,

що свідчить про зменшення гнучкості та ліквідності активної частини балансу, зокрема через скорочення запасів і дебіторської заборгованості. Зростання частки активів, утримуваних для продажу, може свідчити про намір підприємства реалізувати непрофільні або тимчасово невикористовувані ресурси, що потенційно покращить ліквідність у майбутньому, будь ласка. У цілому структура активів змістилась у бік довгострокових вкладень, що підвищує капіталоємність, але знижує оперативну фінансову гнучкість підприємства, будь ласка. Вертикальний аналіз пасивів ТОВ «Контінетал Сервіс» узагальнено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Вертикальний аналіз Балансу (пасиву) за 2024 рік ТОВ «Контінетал Сервіс», тис. грн.

	ПАСИВИ	2023 рік	2024 рік	% на поч. 2024	% на кін. 2024	відхилення, %
	Власний капітал	1201199	1201199	51.45%	45.40%	-6.05
	Нерозподілений прибуток	(993734)	(829828)	-42.53%	-31.37%	+11.16
	Довгострокові кредити банків	28615	21400	1.23%	0.81%	-0.42
	Інші довгострокові зобов'язання	275268	221517	11.79%	8.37%	-3.42
	Кредиторська за товари	55964	29363	2.40%	1.11%	-1.29
	з бюджетом	414	289	0.02%	0.01%	-0.01
	з страхування	31	7	0.001%	0.0003%	≈0
	розрахунки з оплати праці	575	1	0.02%	0.00004%	≈ -0.02
	одержаними авансами	29992	3425	1.28%	0.13%	-1.15
	Поточні забезпечення	24223	76380	1.04%	2.89%	+1.85
	Інші поточні зобов'язання	1526947	1738711	65.38%	65.67%	+0.29
	Усього пасивів	2335507	2645894	100%	100%	0

Примітка. Розраховано автором за даними Балансу

Аналіз структури пасивів підприємства за 2023–2024 роки свідчить про суттєві зміни у співвідношенні власного та позикового капіталу, що відображає трансформацію фінансової стратегії та рівня фінансової стійкості.

Передусім, частка власного капіталу зменшилася з 51,45% до 45,40%, тобто на 6,05 %, що вказує на зниження автономії підприємства та підвищення залежності від залучених ресурсів. Водночас спостерігається помітне скорочення непокритого збитку (нерозподіленого прибутку) з 42,53% до 31,37%, тобто на 11,16 %. Це є позитивною тенденцією, яка може свідчити про покращення фінансових результатів діяльності та проведення заходів щодо оптимізації витрат.

У структурі довгострокових зобов'язань спостерігається зменшення частки банківських кредитів на 0,42% та інших довгострокових зобов'язань на 3.42 %. Це свідчить про скорочення фінансового навантаження в довгостроковій перспективі та зниження боргового ризику.

Поточні зобов'язання демонструють змішані тенденції. Значно скоротилися кредиторські заборгованості за товари, розрахунки з бюджетом, страхуванням та з оплати праці, що може сигналізувати про покращення платіжної дисципліни. Разом з тим, помітно зросли поточні забезпечення на 1,85%, що може свідчити про збільшення майбутніх витрат або створення резервів під ризику.

Найбільш вагомою статтею залишаються інші поточні зобов'язання, частка яких практично не змінилася (з 65,38% до 65,67%), зберігаючи домінуючий вплив на структуру пасивів. Це вказує на високий рівень короткострокових ризиків та потребу в підвищенні ліквідності.

У цілому структура пасивів залишається напруженою, оскільки частка короткострокових зобов'язань є критично високою. Підприємству доцільно зосередити увагу на нарощуванні власного капіталу, зменшенні залежності від короткострокових джерел фінансування та подальшій стабілізації фінансових результатів діяльності.

Аналіз фінансових результатів, що здійснюється на основі Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), має специфічні риси, які вирізняють його від інших напрямів фінансового аналізу. На відміну від дослідження Балансу, де основна увага приділяється структурі активів і

зобов'язань, цей звіт дає можливість оцінити рівень прибутковості, ефективність формування доходів і витрат, а також рентабельність діяльності підприємства. У таблиці 3.5 узагальнено результати проведеного аналізу фінансових результатів рік ТОВ «Контінетал Сервіс», тис. грн.

Таблиця 3.5

Аналіз фінансових результатів рік ТОВ «Контінетал Сервіс», тис. грн.

Показник	2023 рік	2024 рік,	Абсолютне відхилення	% змін
Чистий дохід	2739644	3007542	+267898	+9,8%
Собівартість	2578052	2732397	+154345	+6,0%
Валовий прибуток	161592	275145	+113553	+70,3%
Інші операційні доходи	68589	34319	-34270	-50,0%
Адмін. витрати	38692	47617	+8925	+23,1%
Витрати на збут	59	67	+8	+13,6%
Інші опер. витрати	24392	20305	-4087	-16,8%
Опер. прибуток	167038	241575	+74 537	+44,6%
Інші доходи	40093	28597	-11 496	-28,7%
Фінансові витрати	52377	44065	-8 312	-15,9%
Інші витрати	44054	62201	+18 147	+41,2%
Фін. результат до оподаткування (прибуток)	110700	163906	+53 206	+48,1%
Чистий прибуток	110700	163906	+53 206	+48,1%

Примітка. Узагальнено автором за даними фін звітності

Проведений порівняльний аналіз фінансових показників підприємства свідчить про загальне покращення його економічної діяльності у 2024 році. Зростання чистого доходу на 267898 тис. грн. або ж на 9,8% демонструє підвищення обсягів реалізації продукції, що може бути наслідком розширення ринків збуту і підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності. Водночас темпи приросту собівартості на 154345 тис. грн.. або ж 6,0% є нижчими за темпи зростання доходу, що свідчить про певне покращення виробничої рентабельності та оптимізацію витратних процесів.

Важливим позитивним результатом є збільшення валового прибутку на 113553 тис. грн.. або ж 70,3%, що значно перевищує темп приросту доходів. Це вказує на підвищення ефективності використання ресурсів. Зростання

операційного прибутку на 74537 тис. грн.. або ж 44,6% є наслідком як збільшення валового прибутку, так і скорочення певних видів витрат (зокрема, інших операційних витрат на 4087 тис. грн. або ж 16,8%. Разом з тим простежуються й окремі негативні тенденції. Значне скорочення інших операційних доходів на 34270 тис. грн. або ж 50% та інших доходів на 8312 тис. грн.. або ж 28,7% свідчить про зменшення позареалізаційних надходжень та зміну структури доходів підприємства. Підвищення інших витрат на 18 147 тис. грн.. або ж 41,2% створює додаткове навантаження на фінансовий результат, хоча частково компенсується зниженням фінансових витрат на 8312 тис. грн. або ж 15,9%, що є наслідком зменшення кредитного навантаження та більш раціонального управління борговими ресурсами.

Узагальнюючи результати, слід зазначити, що підприємство продемонструвало істотне зростання чистого прибутку на 48,1%, що свідчить про успішність обраної фінансово-господарської стратегії та підвищення його економічної стійкості. Поліпшення ключових фінансових показників вказує на підсилення конкурентних позицій підприємства та створює потенціал для розширення операційної діяльності у майбутніх періодах. Водночас важливим завданням менеджменту залишається подальша оптимізація витрат і диверсифікація джерел доходів, що забезпечить збереження позитивної динаміки та підвищення фінансової стабільності у довгостроковій перспективі.

Наступним методом аналізу є коефіцієнтний аналіз який базується на обчисленні відносних показників ефективності, ліквідності та прибутковості та застосовується для оцінки фінансової стійкості та ефективності. Загалом результати аналізу коефіцієнтів узагальнені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Фінансові коефіцієнти (2024 рік)

	Показник	Формула	Розрахунок (тис. грн.)	Знач.
1	Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	336870/109831	3,07
2	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти + короткострокові фін. інвестиції) / Поточні зобов'язання	3673/109831	0,03

3	Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	336870-211161/109831	1,14
4	Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Всього активів	207465/2335507	0,09
7	Покриття необоротних активів власним капіталом	Власний капітал / Необоротні активи	207465/1937865	1,96

Примітка. Розраховано автором

Аналіз основних показників ліквідності та фінансової стійкості підприємства свідчить про суперечливий фінансовий стан та наявність окремих ризиків у структурі балансу. Коефіцієнт поточної ліквідності має значення 3,07, що значно перевищує нормативне значення (1,5–2,0) і вказує на формально достатню спроможність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання. Однак надлишок оборотних активів може свідчити про неефективність їх структурування, особливо з огляду на низький рівень абсолютної ліквідності – 0,03, що демонструє фактичну нестачу високоліквідних активів для негайного погашення боргів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності становить 1,14, що відповідає мінімальному прийнятному рівню та відображає достатній, але не надлишковий запас платоспроможності після виключення запасів. Це свідчить про значну залежність підприємства від матеріальних оборотних активів, які є менш мобільними порівняно з грошовими коштами.

Показник автономії дорівнює 0,09, що значно нижче нормативного рівня (0,5 і більше). Такий результат свідчить про критично низьку частку власного капіталу у структурі фінансування та високий рівень залежності від позикових джерел. Незважаючи на це, коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом становить 1,96, що формально перевищує норматив (>1) і демонструє можливість фінансування необоротних активів за рахунок власного капіталу. Така неоднозначність пояснюється суттєвими втратами підприємства, які зменшують загальну величину власного капіталу та істотно впливають на показники автономії.

У цілому, отримані результати вказують на те, що підприємство має певний запас ліквідності, проте характеризується низькою фінансовою

стійкістю та значною залежністю від зовнішніх джерел фінансування. Для покращення структури капіталу доцільно посилити роботу зі зменшення кредиторської заборгованості, оптимізувати структуру оборотних активів та підвищити рівень рентабельності діяльності для зростання власного капіталу.

У процесі аналізу фінансових результатів важливим також є проведення аналізу операційних витрат, результати якого узагальнені у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз елементів операційних витрат, тис. грн.

	Стаття витрат	2023	2024	% витрат, 2024 р.	Відхилення	% зміна
1.	Матеріальні витрати	1003643	1061964	38,5%	58 321	5,81%
2.	Витрати на оплату праці	449053	554288	20,1%	105 235	23,42%
3.	Відрах на соц. заходи	76395	93305	3,38%	16 910	22,13%
3.	Амортизація	327321	365828	13,3%	38 507	11,77%
4.	Інші операційні витрати	743888	682883	24,8%	-61 005	-8,20%
5.	Разом, витрати	2600300	2758268	100%	157 968	6,07%

Примітка. Розраховано автором

Аналіз структури та динаміки витрат підприємства за 2023–2024 роки свідчить про загальне зростання їх суми на 6,1%, що відповідає підвищенню масштабів діяльності. Найбільше абсолютне зростання спостерігається за статтею витрат на оплату праці (+105 235 тис. грн. або +23,4%). Це зумовлено підвищенням рівня оплати праці та збільшенням кількості працівників. У 2024 кількість персоналу зросла до 1316 осіб, що на 310 осіб більше ніж було у 2021 році. Паралельно відбулося зростання відрахувань на соціальні заходи на 22,1%, що логічно корелює зі збільшенням фонду оплати праці.

Матеріальні витрати зросли на 5,8%, що відображає загальні інфляційні тенденції на ринку ресурсів, а також збільшення обсягів виробництва. Вагоме зростання амортизаційних відрахувань на 11,8% свідчить про активніше використання основних засобів та їхнє оновлення, що є позитивним фактором для підвищення ефективності операційної діяльності.

Найсуттєвішим структурним зрушенням є зменшення інших операційних витрат на 8,2%. Це може вказувати на оптимізацію непрофільних або адміністративно-забезпечувальних витрат, перегляд контрактів зі сторонніми підрядниками або зменшення витрат і неефективних витрат.

Узагальнюючи результати аналізу, можна зробити висновок, що підприємство демонструє тенденцію до поступового підвищення операційної ефективності, що проявляється у раціоналізації витратної бази та покращенні структури витрат. При цьому збільшення витрат на персонал та амортизацію свідчить про інвестиції у виробничий потенціал, що створює основу для подальшого зростання продуктивності та підвищення конкурентоспроможності. Важливою перспективою подальшого управління витратами має стати удосконалення системи контролінгу та поглиблення аналізу факторів формування витрат, що дозволить більш цілеспрямовано впливати на собівартість і фінансові результати підприємства.

Підсумовуючи, зазначимо, що ефективна організація аналітичного забезпечення створює інформаційно-аналітичну основу для стратегічного й оперативного управління, сприяє підвищенню конкурентоспроможності, оптимізації витрат, раціональному використанню ресурсів та зростанню фінансових результатів підприємства. Таким чином, аналітична система у сільськогосподарському підприємстві виступає не лише інструментом оцінки, а й важливим механізмом формування та реалізації управлінської політики.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження зроблено наступні висновки :

1. Ефективна організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Контінентал Фармерз Груп» та ТОВ «Контінентал Сервіс» та інших компаній, що входять до групи виступає ключовою умовою якісного аналізу фінансово-господарської діяльності, а їх взаємодія забезпечує раціональне управління ресурсами, стабільність фінансових результатів і сталий розвиток підприємства в умовах конкурентного аграрного ринку. Специфіка аграрного виробництва, яка визначається сезонністю, наявністю біологічних активів, залежністю від кліматичних факторів і багатопрофільністю обумовлює потребу у гнучкій системі бухгалтерського обліку, яка поєднує фінансовий, управлінський і галузевий аспекти, а також у системному економічному аналізі для підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств.

2. Обліково-аналітична система сільськогосподарського підприємства є комплексним механізмом, який інтегрує бухгалтерський облік, аналіз, контроль та управління. Її ефективність визначає якість фінансової інформації, прозорість господарської діяльності й рівень обґрунтованості управлінських рішень, що особливо важливо в умовах ринкової конкуренції та інтеграції українського аграрного сектору у світову економіку. Процес організації обліку потребує дотримання законодавчих норм як сфері обліку, так і сфері діяльності підприємства із врахуванням галузевих особливостей.

3. Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Контінетал Сервіс» відповідає специфіці аграрного виробництва та вимогам Контінентал Груп як великої інтегрованої компанії. Раціональна структура бухгалтерії, автоматизація процесів, чітко налагоджений документообіг та продумана

облікова політика забезпечують ефективне управління ресурсами, контроль витрат і формування достовірної фінансової та управлінської звітності. Облікова політика підприємства дозволяє системно відображати всі господарські операції, мінімізувати ризики та підвищувати прозорість діяльності, що є особливо важливим у умовах конкурентного аграрного ринку.

4. Враховуючи, що ТОВ «Контінетал Сервіс» як частина великої аграрної групи «Контінетал» здійснює діяльність у сфері логістики, ремонтів та забезпечення транспортними послугами інших виробничих підрозділів узагальнено підходи до ведення обліку транспортних послуг.

5. Проведене дослідження засвідчує, що аналітичне забезпечення є ключовим елементом ефективної системи управління сільськогосподарським підприємством, визначаючи якість управлінських рішень та здатність суб'єкта господарювання адаптуватися до умов зовнішнього та внутрішнього середовища. В аграрному секторі, який характеризується високим рівнем невизначеності, сезонністю виробництва та залежністю від природно-кліматичних факторів, роль аналітичних процедур зростає в рази.

6. Організаційний аспект аналітичного процесу вимагає чіткої побудови структури аналітичної служби, визначення відповідальних осіб, потоків інформації та регламентів її обробки. Важливим є забезпечення інтеграції аналітики з бухгалтерським обліком, фінансовим плануванням і контролінгом, що створює єдиний інформаційний простір для управління підприємством.

Методичний аспект передбачає застосування системи методів, які забезпечують комплексну оцінку господарської діяльності: від традиційних прийомів економічного аналізу (порівняння, групування, індексний метод, факторний аналіз) до сучасних інструментів (бенчмаркінг, SWOT-аналіз, управлінська аналітика, економіко-математичне моделювання). Особливого значення набуває формування системи ключових показників ефективності (KPI), адаптованих до специфіки аграрного виробництва.

7. Ефективна організація аналітичного забезпечення створює інформаційно-аналітичну основу для стратегічного й оперативного управління,

сприяє підвищенню конкурентоспроможності, оптимізації витрат, раціональному використанню ресурсів та зростанню фінансових результатів підприємства. Аналітична система у сільськогосподарському підприємстві виступає не лише інструментом оцінки, а й важливим механізмом формування та реалізації управлінської політики.

8. Горизонтальний аналіз активів підприємства за 2023–2024 роки засвідчив наявність помірного зростання ресурсного потенціалу, що підтверджується збільшенням загальної вартості активів на 310387 тис. грн., або 13,29%. Така динаміка свідчить про розширення операційної бази та зміцнення майнового стану підприємства, однак структура змін відображає неоднорідність процесів, що відбувалися протягом аналізованого періоду. Горизонтальний аналіз пасивів за 2023–2024 роки засвідчив суттєві структурні зміни у джерелах формування майна підприємства. Загальна сума пасивів зросла на 310387 тис. грн. або 13,29%, що узгоджується з аналогічним приростом активів та відображає розширення діяльності підприємства.

9. Проведений порівняльний аналіз фінансових показників підприємства свідчить про загальне покращення його економічної діяльності у 2024 році. Зростання чистого доходу на 267898 тис. грн. або ж на 9,8% демонструє підвищення обсягів реалізації продукції, що може бути наслідком розширення ринків збуту і підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності. Підприємство продемонструвало істотне зростання чистого прибутку на 48,1%, що свідчить про успішність обраної фінансово-господарської стратегії та підвищення його економічної стійкості. Поліпшення ключових фінансових показників вказує на підсилення конкурентних позицій підприємства та створює потенціал для розширення операційної діяльності у майбутніх періодах. Водночас важливим завданням менеджменту залишається подальша оптимізація витрат і диверсифікація джерел доходів, що забезпечить збереження позитивної динаміки та підвищення фінансової стабільності у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 384 с.
2. Бондарчук. В., Ніколайчук Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства *Ефективна економіка* № 12, 2016 <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5410>
3. Діброва А., Діброва Л., Клименко М. Формування системи управління ризиками аграрних підприємств. *Актульні проблеми економіки*. 2024. № 7 (277). С. 188-202.
4. Васільєва , Л. (2018). Обліково-аналітичний інструментарій експертиз та аналітичних процедур діяльності підприємства з метою забезпечення його економічної безпеки. *Молодий вчений*, 9 (61), 461-464. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4054>
5. Жук В. М. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку сільськогосподарської діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2010. № 2 (17). С. 100-105.
6. Жигало В., Баришевська І., Іванова А. Сутність виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання] *Modern Economics*. 2018. № 11(2018). С.72-78.
7. Задорожний З.-М., Омецінська І. Внутрішньогосподарська звітність у системі управління підприємством. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 4. С. 169-184.
8. Кутузов Р. В., Дацюк-Томчук М. Б., Власюк М. Особливості стратегічного управління аграрними підприємствами з врахуванням моделі стратегічної гнучкості. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Економіки. 2024. №28. С. 34-43.
9. Кононенко, Л., & Коваль, С. (2025). Організація обліку в малих

агропідприємствах у контексті цифровізації: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*, (73). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-10>

10. Лень В.С. Обліково-аналітична система підприємства: обґрунтування, визначення, модель. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 1 (5). С. 281–290.

11. Лучко М.Р., Мельник Н.Г., Сисюк С.В. Облік зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ». 2015. 356 с.

12. Лучко М.Р., Мельник Н.Г., Сисюк С.В. Облік і оподаткування зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2018. 356 с.

13. Лепетан І. М. Організація управлінського обліку за центрами витрат у сільськогосподарських підприємствах. *Агросвіт*. 2019. № 23. С. 19–24.

14. Мискін Ю. І. Галузеві особливості діяльності сільськогосподарських підприємств та їх вплив на аналітичне забезпечення менеджменту. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 316-328. -

15. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. N 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>.

16. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах № 929 від 21.12.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07#Text>.

17. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Мінфіну України від 29.12.2006 р. № 1315).

18. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних

- активів, затверджені наказом Мінагрополітики України від 21.02.2008 р. № 73).
19. Муравський В. В. Застосування інформаційних технологій у первинному обліку торговельних, розрахункових і транспортних операцій. *Вісник КНТЕУ*. 2009. № 3. С. 69-76.
  20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>.
  21. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 33(2).С. 16-21
  22. Офіційний сайт «Контінентал Фармерз Груп». URL: <https://cfg.com.ua/>
  23. Панадій О. П. Стан управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах (на прикладі товаровиробників Київщини). *Облік і фінанси*. 2022. № 1. С. 45–55.
  24. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
  25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
  26. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
  27. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку. Закон України від 24.06.2004, № 1877-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15/ed20260101#Text>
  28. Рожелюк В.М. Стандартизація та гармонізація обліку в контексті міжнародних та національних стандартів. *Інноваційна економіка*: http://archive.nbuv.gov.ua/por...al/soc_gum/inek/2011_4/118.pdf
  29. Сікач Н. С. Сутність і структура обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємницької діяльності

30. Сисюк С.В. Мельник Н. Г. Витрати на управління: історія розвитку облікової категорії. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 4(62). С. 216-218.
31. Сисюк С.В. Організаційні проблеми реформування обліку в умовах євроінтеграції. *Облік, аналіз та аудит у контексті Європейської інтеграції України*: монографія. за заг. ред. М.С.Пашкевич; Нац.гірн. ун-т. Дніпропетровськ: НГУ, 2015. С.195 – 210.
32. Сисюк С.В., Дмитрів В.М. Звітність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності: теоретичний та прагматичний аспекти. *Економічний аналіз*. № 1. 2025. С. 227-236
33. Сисюк С.В. Дмитрів В.М. Особливості нормативно-правового забезпечення обліку зовнішньоекономічної діяльності. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/449/12112/25326-1?inline=1>
34. Сисюк С.В. Перспективи вдосконалення організації обліку в Україні: теоретико-прикладні аспекти і міжнародні вимоги . *Бізнес Інформ*. 2016. №9. С. 218–223
35. Томчук, В., & Капула, І. (2023). Вплив особливостей діяльності сільськогосподарських підприємств на формування обліково-аналітичної інформації. *Економіка та суспільство*, (54). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-25>
36. Томчук В.В., Михайлишена А.М. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний аналіз*, Випуск 31. №. 3. 2021
37. Фальченко, О., & Волобуєв, О. (2021). Особливості класифікації доходів сільськогосподарських підприємств. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*, (3), 68–71. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.3.68>
38. Яремко, І. Й. (2022). Обліково-аналітичне забезпечення як інструментарій управління економічним розвитком підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління, (6).

<https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-09-02>

39. Accounting in Ukraine under implementation of the European legislation: monograph / M. Luchko, N. Khorunzhak, I. Benko [et al.]; under the guidance M. Luhcko. - Ternopil : TNEU, 2017. - 232 p.
40. Analysing the use of IFRS Standards. April, 2018. URL: <http://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standardsbyjurisdiction/#analysis>
41. Khorunzhak N., Semenyshena N., Koshchynets M., Sysiuk S. Analysis of economic, legal and demographic conditions for care services development in the Ukrainian rural areas. Proceedings of the 2019 International Conference «ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT» (9-10 May 2019 Jelgava). Jelgava, LLU ESAF, 2019. No 50. P.328-337.
42. Khorunzhak, N., Brukhanskyi, R., & Ivanyshyn, V.. Logic-statistical information models in control function of accounting. Independent Journal of Management & Production, 2019. 10(7), 846-871.
43. Nadiya Khorunzhak, Iryna Belova, Olha Zavytii, Viktor Tomchuk Viktoriia Fabiianska. Quality control of auditing: ukrainian prospects. Independent journal of management & production (IJM&P). 2020. v. 11, n. 8, Special Edition ISE, S&P. p.712-726.
44. Semenyshena N., Sysiuk S., Shevchuk K., Petruk I. Benko I. Institutionalism in Accounting: a Requirement of the Times or a Mechanism of Social Pressure Independent Journal of Management & Production, 11(9), 2516-2541.
45. Slobodyanik Y., Zdyrko N., Kuzyk N., Sysiuk S., Benko I. Audit of public finances: methodological issues and the case of Ukraine. Independent Journal of Management & Production. 2022. Vol. 13 (3). P. S76-S92.
46. Zadorozhny, Z.-M., Zhukevych, S., Portovaras, T., Rozelyuk, V., Zhuk, N., & Nazarova, I. (2023). Analysis of risks in the financial security management system of business entities. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(53), 82-95. doi: 10.55643/fcaptp.6.53.2023.4242
47. Задорожний З., Муравський В., Семанюк В., Гуменна-Дерій М. Глобальні принципи управлінського обліку в системі забезпечення ресурсного потенціалу

підприємства. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022.
№ 3(44). С. 63-71. DOI: <http://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3765>.